

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 105003/B/2021/36114651035491844

**PREPOJENIA BEZPEČNOSTI A ROZVOJOVEJ
POLITIKY**

Bakalárska práca

2021

Júlia Dlugošová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**PREPOJENIA BEZPEČNOSTI A ROZVOJOVEJ
POLITIKY**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: Mgr. Samuel Goda, PhD.

Bratislava 2021

Júlia Dlugošová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú bakalársku prácu „Prepojenia bezpečnosti a rozvojovej politiky“ som vypracovala samostatne a za použitia uvedenej literatúry.

V Bratislave, 2021

.....

Júlia Dlugošová

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa rada pod'akovala vedúcemu mojej bakalárskej práce Mgr. Samuelovi Godovi, PhD. za poskytnutú ochotu, odborné rady a usmernenie počas procesu písania tejto práce.

ABSTRAKT

DLUGOŠOVÁ, Júlia: *Prepojenia bezpečnosti a rozvojovej politiky*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: Mgr. Samuel Goda, PhD. – Bratislava: FMV, EUBA, 2021, 44 strán.

Bakalárska práca sa zaoberá prepojeniami medzi konceptom bezpečnosti a rozvoja. Jej cieľom je poukázať na meniaci sa pohľad na obsahy pojmov bezpečnosť a rozvoj. Prienik týchto dvoch prístupov je v práci charakteristický pre budovanie mieru v rámci post-konfliktnej obnovy štátov. Práca je rozdelená do troch kapitol, pričom prvá kapitola pozostáva z dvoch podkapitol. Druhá a tretia kapitola je tvorená troma podkapitolami. Prvá kapitola analyzuje pohľady autorov na bezpečnosť, pričom zdôraznená je bezpečnosť ľudská. Druhá kapitola sa venuje teoretickému vymedzeniu rozvoja. Súčasťou kapitoly je aj analýza rozvoja v súvislosti s konfliktom. Posledná, tretia kapitola rieši prepojenia rozvoja a bezpečnosti. Jej súčasťou je tiež vymedzenie prístupu budovania mieru a post-konfliktnej rekonštrukcie. Výsledkom práce je zistenie, že rozvoj a bezpečnosť sú bezpodmienečne previazané. V otázke prístupu jednotlivých aktérov do procesu budovania mieru ale ostáva problémom nedostatok vzájomnej kooperácie a efektívnej aplikácie rôznych politík.

Kľúčové slová: bezpečnosť, rozvoj, budovanie mieru, konflikt

ABSTRACT

DLUGOŠOVÁ, Júlia: *Security and development policy nexus*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Thesis Supervisor: Mgr. Samuel Goda, PhD. – Bratislava: FMV, EUBA, 2021, 44 pages.

The bachelor's thesis deals with the security and development nexus. Its aim is to point out the changing view of those two concepts. In the thesis the intersection of these approaches is characteristic for peacebuilding in the context of post-conflict state reconstruction. The thesis is divided into three chapters, the first chapter consists of two subchapters. The second and the third chapter consists of three subchapters. The first chapter deals with various authors' approaches on security, while the human security is emphasized. The second chapter analyzes theoretical framework of development. The second chapter also focuses on the conflict in the context of development. The last, third chapter addresses the links between security and development. It also includes definition of peacebuilding and post-conflict reconstruction. The main finding is that the security and development are undoubtedly linked. However, the lack of mutual cooperation and effective application of various policies remains a problem for the approach of individual actors in the process of peacebuilding.

Key words: security, development, peacebuilding, conflict

Obsah

Zoznam použitých skratiek	8
Úvod.....	9
1 Koncept bezpečnosti.....	11
1.1 Všeobecná analýza bezpečnosti	11
1.2 Pohľad OSN a ľudská bezpečnosť	14
2 Koncept rozvoja.....	18
2.1 Rozvoj a konflikt.....	18
2.2 Ľudský rozvoj.....	21
2.3 Dopady konfliktu na Miléniové rozvojové ciele.....	23
3 Prepojenia rozvoja a bezpečnosti	27
3.1 Post-konfliktná obnova a budovanie mieru.....	27
3.2 Výzvy strán zapojených do budovania mieru	32
3.3 Rozvoj, mier a bezpečnosť	33
Záver	38
Zoznam použitej literatúry	40

Zoznam použitých skratiek

UNDP	United Nations Development Programme – Rozvojový program Spojených národov
HDR	Human Development Report - Správa o ľudskom rozvoji
OSN	Organizácia Spojených národov
HDI	Human Development Index – Index ľudského rozvoja
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
IPA	International Peace Academy – Medzinárodný inštitút mieru

Úvod

Ukončenie Studenej vojny v 90. rokoch 20. storočia neprinieslo svetu očakávaný mier. Neistota vyplývajúca zo súťaživých aktivít dvoch globálnych veľmocí bola vystriedaná neistotami plynúcimi z občianskych vojen, aktov genocídy a mnohých iných. Tieto hrozby prichádzajú zvnútra štátov a stalo sa kolektívnou snahou medzinárodného spoločenstva proti nim bojovať, keďže mnohé z nich nerešpektovali štátne hranice. Otázkou ostala funkcia nielen jednotlivcov, ale aj širších lokálnych komunít, vlád a početných externých aktérov. Preto bolo potrebné prísť na efektívny spôsob pomoci štátov náchylných na konflikt, štátov v ktorých konflikt prebieha alebo v minulosti prebehol. Rovnako dôležitá je potreba zadefinovať priority a na základe vzájomnej koordinácie vyvíjať úsilie v tejto oblasti. Dnes už mnohé štúdiá poukazujú na príčiny vzniku konfliktu, čo nám dáva priestor sústrediť sa na krajiny citlivé na toto riziko a venovať sa jeho zabráneniu. Ako bude spomenuté v práci, náklady na konflikt sú väčšie ako náklady venované prevencii. Faktom ale ostáva, že mnohokrát tieto snahy nie sú aplikované v praxi tak efektívne, ako sa o nich v teórii hovorí.

Cieľom bakalárskej práce je poukázať na meniace sa prístupy k bezpečnosti a rozvoju, ktoré viedli k presunu pozornosti zo štátov na jednotlivcov, čoho výsledkom bola definícia pojmov ľudská bezpečnosť a ľudský rozvoj. Oba koncepty sú bezpodmienečne prepojené a navzájom medzi sebou súvisia. Našou snahou je poukázať na dôležitosť týchto prepojení v spojení s budovaním mieru a rekonštrukciou štátov postihnutých konfliktom. Význam prepojení odzrkadľuje aj zvyšujúci sa záujem medzinárodného spoločenstva implementovať relevantné zistenia s cieľom zabezpečiť dlhotrvajúci mier, rozvoj a bezpečnosť. Aby sme na spomínané skutočnosti poukázali, prácu sme rozdelili do troch kapitol, pričom súčasťou prvej kapitoly sú dve podkapitoly a súčasťou druhej kapitoly sú tri podkapitoly. Tretia kapitola pozostáva tiež z troch podkapitol.

Obsahom prvej kapitoly je menovanie teoretických prístupov konceptu bezpečnosti pochádzajúcich z dielne rôznych významných akademikov. Kapitola sa začína všeobecným predstavením a delením bezpečnosti. Tiež sa budeme venovať meniacemu sa prístupu k bezpečnosti a uvedieme si, čo z tejto skutočnosti vyplýva pre jednotlivé subjekty medzinárodného spoločenstva. Do kontrastu postavíme tradičný pohľad na bezpečnosť, ktorého podstatou sú vojenské hrozby a pohľad zdôrazňujúci aj hrozby environmentálne, ekonomické alebo spoločenské.

Podstatou druhej kapitoly bude taktiež vymedzenie teoretickej stránky prístupu k pojmu rozvoj. Kapitolu začneme pohľadmi akademikov, ktorí rozdeľujú rozvoj na politický, sociálny a hospodársky. V tejto súvislosti bude tiež obsahom kapitoly, v spojení s rozvojom, problematika konfliktov a vojen. Poukážeme na vzájomné prepojenia a spôsoby ich vzájomného pôsobenia. Ďalej budeme pokračovať vymedzením činnosti OSN v tejto oblasti, ktorej výsledkom je definovanie Miléniových rozvojových cieľov a Cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Kapitolu ukončíme dopadmi konfliktov na tieto ciele.

V tretej a teda záverečnej kapitole tejto práce budeme prepájať nadobudnuté vedomosti o bezpečnosti a rozvoji. Ústrednou charakteristikou tohto prepojenia bude činnosť budovania mieru v krajinách postihnutých konfliktom. Uvedieme si fázy post-konfliktnej rekonštrukcie a spoločné všeobecné dimenzie charakteristické pre toto obdobie. Ďalej budeme pokračovať menovaním výziev, ktorým čelia externí aj interní aktéri v snahe zapojiť sa to tohto procesu. V závere kapitoly poukážeme na ekonomické príčiny vzniku konfliktu a vyvrátíme tvrdenia o príčinách prameniacych z etnických rozdielov.

Kľúčovou metódou aplikovanou pri písaní bakalárskej práce je metóda kvalitatívneho výskumu, ktorá vychádza z práce s dátami nečíselnej povahy. Metóda kvalitatívneho výskumu bola použitá vo všetkých troch kapitolách a príslušných podkapitolách tejto práce.

Pri písaní práce sme čerpali zo zahraničných zdrojov, konkrétne zo zdrojov v anglickom jazyku. Vo väčšine prípadov ide o štúdie popredných akademikov. Použili sme tiež oficiálne správy a dokumenty orgánov a inštitúcií OSN, ako napríklad rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN a správy Rozvojového programu OSN. Tiež sa v práci vyskytne dokument z dielne Dolnej snemovne Spojeného kráľovstva a dokument OECD.

1 Koncept bezpečnosti

V prvej kapitole sa zameriame na podrobnejšiu analýzu teoretického vymedzenia konceptu bezpečnosti. Uvedieme si, čo tento pojem predstavuje pre jednotlivcov, národ a medzinárodné spoločenstvo ako také. Poukážeme na nové prístupy k bezpečnosti, ktoré okrem stability a bezpečnosti štátov upriamujú pozornosť na jednotlivcov. Tieto prístupy uvádzajú hrozby nielen vojenského charakteru, ale aj ekonomického, politického, alebo environmentálneho. Zdôrazňujeme tu tiež dôležitosť medzinárodných inštitúcií a iných subjektov, ktorých snahou je zabezpečiť dlhodobú povahu ochrany ľudskej bezpečnosti. Tá ma za úlohu garantovať bezpečnosť nielen v kontexte základných potrieb ľudského prežitia, ale aj bezpečnosť odkazujúcu na dôstojnosť a nezávislosť jednotlivcov.

1.1 Všeobecná analýza bezpečnosti

R. Smith a J. Fontanel predstavujú viacero konceptov bezpečnosti. Pre jednotlivcov bezpečnosť predstavuje možnosť požívať základné potreby nevyhnutné k primeranému životu, pričom hrozby, ktoré ju ohrozujú, môžu pochádzať z rôznych zdrojov. Národná bezpečnosť je definovaná prostredníctvom súhrnu bezpečnosti občanov. Problematický pri tejto definícii môže byť fakt, že záujmy rôznych sociálnych skupín sa líšia. Pri koncepte národnej bezpečnosti je dôležité poznať odpovede na otázky ekonomickej stránky obrannej politiky. Takou môže byť otázka nájdenia optimálneho levelu vojenských výdavkov. Pre národnú bezpečnosť je teda potrebné strategické využitie rozpočtu a vojenská administratíva. Medzinárodná bezpečnosť je definovaná ako bezpečnosť väčšiny ľudskej populácie, keďže hrozby pre medzinárodné spoločenstvo sú hrozbami pre vysoký podiel obyvateľstva sveta. V kontexte medzinárodnej bezpečnosti autori spomínajú prekrývanie sa konceptu globálneho ekonomického prostredia a globálneho strategického prostredia. Pod ekonomické prostredie spadá napríklad oblasť obchodu alebo globalizácie a pod strategické prostredie zaraďujú šírenie jadrových zbraní, nefunkčné štáty, alebo pôsobenia medzi rozdielnymi národnými záujmami.¹

¹ Smith, R., & Fontanel, J. (2008). International security, defence economics and the powers of nations. In War, peace and security. Emerald Group Publishing Limited., pp. 37-51.

L. Reed a M. Tehranian vyzdvihujú bezpečnosť psychologickú a komunikačnú a dôležitosť slobody a rovnováhy v kontexte informačných tokov.²

Na úvod knihy „*New Interfaces between Security and Development*“ S. Klingebiel spomína nový prístup vnímania bezpečnosti. Koncept bezpečnosti prameniacej zo stability štátov sa mení na koncept ochrany jednotlivcov. Uvádza rozdiel oproti chápaniu národnej bezpečnosti, pri ktorej je primárna bezpečnosť štátov. Rozdeľuje dva prúdy prívržencov ľudskej bezpečnosti. Prvý prúd zastáva užšie chápanie konceptu ľudskej bezpečnosti a zameriava sa na hrozby plynúce z násilia, ako napríklad hrozby občianskej vojny. Druhý prúd preferuje širšie chápanie konceptu a zameriava sa na hrozby ako je hladomor, alebo prírodné katastrofy. V prostredí medzinárodného spoločenstva by nové chápanie bezpečnosti malo prispieť k zvýšenej geopolitickej zodpovednosti.³

Autori M. D. Intriligator a F. Coulomb v štúdiu „*Global security and human security*“ zdôrazňujú, že medzinárodné organizácie musia byť do budúcnosti pripravené čeliť rôznym výzvam, akými sú vojny, pandémie alebo hospodárske krízy. Globálnu bezpečnosť definovali prostredníctvom absencie ohrozenia takých záujmov planéty, ktoré sú pre ňu životne dôležité. Táto definícia globálnej bezpečnosti by mala nahradiť definíciu národnej bezpečnosti. Taktiež sa predpokladá zahrnutie aj iných než vojenských aspektov bezpečnosti, ktorými sú hrozby politické, hospodárske alebo environmentálne. Dôležitá je potreba medzinárodnej kooperácie pri dosahovaní spoločných globálnych cieľov v oblasti bezpečnosti. Ľudská bezpečnosť a globálna bezpečnosť sa vzájomne dopĺňajú. Menujú zoznam hrozieb spoločných nielen pre ľudí, ale aj národy a celú planétu. Tieto hrozby sú v dôsledku globalizácie vzájomne prepojené. To znamená, že hrozby nerešpektujú národné hranice a hrozba pre jeden národ predstavuje hrozbu pre národy ostatné. Tými hrozbami sú:

1. Medzinárodné cezhraničné vojny;
2. Občianske vojny;
3. Genocída a hrubé porušovanie ľudských práv;
4. Národný a medzinárodný terorizmus;
5. Šírenie nukleárných, chemických a biologických zbraní;
6. Tuberkulóza, malária, AIDS/HIV;
7. Finančná nestabilita;

² Reed, L. and Tehranian, M. (1999). *Evolving Security Regimes*, in *Worlds Apart: Human Security and Global Governance*, ed. by Tehranian, M., London: Taurus, 1999.

³ Klingebiel, S. (2006) *New Interfaces between Security and Development* In S. Klingebiel (Ed.), *New Interfaces between Security and Development: Changing Concepts and Approaches* (pp. 1-9). German Development Institute.

8. Protekcionizmus;
9. Environmentálne hrozby a globálne otepľovanie;
10. Prírodné katastrofy;
11. Chudoba a hladomor;
12. Nefunkčné štáty. ⁴

Autor R. Paris poukazuje na priestor k ďalšiemu výskumu v oblasti bezpečnosti, konkrétne na nevojenské hrozby bezpečnosti spoločností, skupín a jednotlivcov v kontraste k tradičnejším štúdiám, zameriavajúcim sa na ochranu štátov pred vonkajšími hrozbami. Taktiež vypracoval schému oblasti štúdií bezpečnosti, rozdelenú podľa zdroju bezpečnostnej hrozby na vojenskú a nevojenskú, prípadne zmiešanú. Podľa toho, pre koho je bezpečnosť smerovaná, ju delí na štátnu, prípadne na inú ako štátnu (subjekty ako spoločnosti, skupiny a jednotlivci). Všetky prepojenia a otázky týkajúce sa danej schémy chápe ako otázky spadajúce do konceptu ľudskej bezpečnosti. ⁵

Sektorové vnímanie bezpečnosti je charakteristické rozšírením agendy bezpečnosti aj na iné oblasti, nielen na tradičné vojenské a politické. Pri vojenskom sektore je primárnym referenčným objektom štát, ale nevylučuje sa ani existencia iných politických subjektov. V porovnaní s tradičným učením bezpečnosti je ochrana štátu len jednou z funkcií, ktoré vykonávajú ozbrojené sily. Do ich kompetencií v novom ponímaní spadá budovanie mieru alebo intervencie za účelom humanitárnej podpory. Politický sektor predstavuje pre štáty také hrozby, ktoré by paralyzovali štátnu suverenitu, prípadne ideológiu. Ekonomický sektor je náročnejším na určenie referenčných objektov. Môže ísť napríklad o firmy, pre ktoré sú významné hrozby v podobe bankrotu alebo meniacich sa zákonov. V spoločenskom sektore sú referenčnými objektmi tie, ktoré fungujú nezávisle od štátu. Takými objektmi sú napríklad národy a náboženstvá. Do spektra environmentálneho sektora spadá široká škála referenčných objektov, počnúc konkrétnymi typmi druhov, až po jednotlivé biotopy a komplexnejšie problémy týkajúce sa napríklad biosféry. ⁶

⁴ Intriligator, M. D., & Coulomb, F. (2008). Global security and human security. In *War, Peace and Security*. Emerald Group Publishing Limited., pp. 53-66.

⁵ Paris, R. (2001). Human Security: Paradigm Shift or Hot Air? *International Security*, 26(2), 87-102.

⁶ Buzan, B., Wæver, O., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.

1.2 Pohľad OSN a ľudská bezpečnosť

V roku 1994 bola pod zastrešením UNDP publikovaná HDR, ktorá analyzovala pojem bezpečnosť. Jej primárnym zdrojom záujmu sú ľudia, spôsob ich života, postavenie v spoločnosti, ich možnosti a príležitosti. Bez konceptu ľudskej bezpečnosti nie je možné dosiahnuť ciele v oblasti mieru, ľudských práv, environmentálnej ochrany alebo sociálnej integrácie. V správe sa predpokladá, že budúce konflikty nemusia mať nevyhnutne podobu medzištátnu, ale skôr vnútroštátnu, plynúcu zo sociálno-ekonomických rozdielov. Pozornosť sa teda z tradičného chápania bezpečnosti a riešenia hrozieb pomocou zbraní obracia na ľudí a s tým spojenú bezpečnosť týkajúcu sa ich práce, príjmu a zdravia. Ľudská bezpečnosť môže byť narušená v dôsledku prírodných síl, alebo ľudským konaním prostredníctvom nesprávneho výberu politík. Tento koncept je relevantný pre všetkých ľudí bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú a v akých podmienkach žijú. Niektoré hrozby sú rovnaké pre každého, ako napríklad tie environmentálne. Tie už ďalej nepredstavujú izolované skutočnosti, ktoré nemajú presah za hranice toho-ktorého štátu, ale majú dosah globálny. Ľudská bezpečnosť je teda koncept univerzálny, pričom jej jednotlivé zložky sú vzájomne prepojené. Dvoma hlavnými zložkami ľudskej bezpečnosti sú sloboda od strachu a sloboda od nedostatku. Sloboda od strachu súvisí s bezpečnosťou a sloboda od nedostatku odkazuje na sociálny a ekonomický smer. HDR nadväzuje na sedem hlavných hrozieb ľudskej bezpečnosti, ktorými sú:

1. Hospodárska bezpečnosť;
2. Potravinová bezpečnosť;
3. Zdravotná bezpečnosť;
4. Environmentálna bezpečnosť;
5. Osobná bezpečnosť;
6. Komunitná bezpečnosť;
7. Politická bezpečnosť.⁷

V článku 143 rezolúcie Valného Zhromaždenia OSN z roku 2005 opäť nachádzame odkaz na slobodu od strachu a slobodu od nedostatku, ktoré by mali byť podľa rezolúcie priznané rovnako všetkým jednotlivcom, podobne ako rozsah ich práv a možností naplniť svoj potenciál.⁸

⁷ UNDP (1994), Human Development Report 1994, UNDP, New York, NY.

⁸ UN General Assembly, 60th Session "2005 World Summit Outcome" (A/RES/60/1), 24 October 2006.

V rezolúcii Valného Zhromaždenia OSN z roku 2012 je primárne zdôraznené, že *“ľudská bezpečnosť je prístupom, ktorý má pomôcť členským štátom v identifikácii a riešení rozsiahlych a prierezových výziev prežitia, živobytia a dôstojnosti ich obyvateľov.”* Opatrenia zabezpečujúce ochranu jednotlivcov a komún si vyžadujú špecifický prístup s ohľadom na špecifický kontext.⁹

Autori G. King a C. Murray sa zameriavajú na problémy so slobodou od nedostatku. Ľudskú bezpečnosť charakterizujú ako očakávania jednotlivca žiť život bez toho, aby zažívali stav všeobecnej chudoby. Jednotlivec sa do stavu všeobecnej chudoby môže dostať v prípade, ak spadne pod stanovanú hranicu v ktorejkoľvek zložke ľudského blahobytu. Pri definovaní ľudskej bezpečnosti sa zaoberajú tými faktormi ľudského blahobytu, ktoré sú základné a nevyhnutné. Tie odzrkadľujú skutočnosti, ktoré považuje väčšina ľudí za kľúčové. Navrhli preto index ľudskej bezpečnosti obsahujúci najhlavnejšie faktory života jednotlivca, medzi ktoré zaradili zdravie, vzdelanie, príjem, politickú slobodu a demokraciu. Zdôrazňujú že bezpečnosť, ktorú jednotlivci zažívajú dnes, v sebe nezahŕňa len blahobyt daného dňa. Odráža tiež budúcnosť, v ktorej obyvateľstvo nie je ohrozené stavom hlbokého nedostatku. Keďže ľudská bezpečnosť je predmetom globálnym, hranica všeobecnej chudoby by mala byť nastavená v rovnakom zmysle. Nemala by byť nastavená na konkrétny región, ale pre lepšiu porovnateľnosť medzi populáciami by mala byť všeobecná.¹⁰

V tejto spojitosti sa chudoba chápe ako pojem všeobecný a multidimenzionálny, pri ktorom sú ľudia pozbavení ktorejkoľvek základnej schopnosti. Nezahŕňa preto len ochudobnenie a nedostatok materiálnej stránky života, ale aj príležitosti viesť život, ktorý je pre ľudí prijateľný a znesiteľný. Chudoba sa preto nedá merať jednosmerne, napríklad výlučne prostredníctvom príjmu. Aj ľudia s príjmom nachádzajúcim sa nad určitou hranicou chudoby môžu byť znevýhodnení v zmysle gramotnosti, alebo zvýšenej náchylnosti na epidemiologické riziká.¹¹

Dvojica autorov ďalej definuje prostriedky na zlepšenie ľudskej bezpečnosti, ktorými sú zhodnotenie rizika, prevencia, ochrana a kompenzácia. Zhodnotenie rizika v sebe zahŕňa zdieľanie poznatkov a komunikáciu v oblasti potenciálnych rizík v prípade, že danému obyvateľstvu hrozí stav všeobecnej chudoby. Potrebné je poznať konkrétne riziká a vytvoriť

⁹ UN General Assembly, 66th Session “Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome” (A/RES/66/290), 25 October 2012.

¹⁰ King, G., & Murray, C. J. (2001). Rethinking human security. *Political science quarterly*, 585-610.

¹¹ Anand, S., & Sen, A. (1997). Concepts of human development and poverty! A multidimensional perspective. United Nations Development Programme, *Poverty and human development: Human development papers*, 1-20.

system včasného varovania. S tým je spojený ďalší prostriedok, ktorým je prevencia. Tá ma za úlohu tieto riziká znižovať. Prostriedok ochrany nastáva v situácii, že obyvateľstvo bolo vystavené riziku. Ochrana v tomto kontexte znamená zabezpečenie čo najnižších škôd. Prostriedok kompenzácie je napríklad vo forme finančnej alebo humanitárnej pomoci, poskytnutý jednotlivcom v stave všeobecnej chudoby.¹²

M. Duffield sa zameriava na ľudskú bezpečnosť ako na technológiu riadenia. Dôležité je, ako táto technológia uľahčuje spôsob, akým je obyvateľstvo na území zlyhávajúcich štátov adresované prostredníctvom inštitúcií pomoci vychádzajúcich z funkčných štátov. Dôraz je teda kladený na blahobyť, schopnosť žiť bezpečný a naplnený život obyvateľov žijúcich v zlyhávajúcich štátoch. Ak bezpečnosť ľudí v týchto štátoch nie je naplnená, môže to viesť ku konfliktom medzi jednotlivými skupinami a komunitami, čo predstavuje hrozby pre štáty prameniace zvnútra. Potvrdzuje, že ľudská bezpečnosť nezahŕňa len tradičné aspekty akými sú vojenské kapacity a ochrana hraníc, ale aj faktory sociálne a rozvojové. Uvádza, že ľudská bezpečnosť pochádza z rastúceho záujmu o humanizmus v prostredí medzinárodného spoločenstva. Ako príklad menuje založenie Medzinárodného trestného súdu, Ženevských konvencií a samotnej Všeobecnej deklarácie ľudských práv.¹³

V kontexte ľudskej bezpečnosti opisuje S. Alkire kľúčové jadro jednotlivcov, ktoré musí zostať chránené. Obdobným pomenovaním sú základné ľudské práva alebo absolútne ľudské potreby. Kľúčové jadro obsahuje politické a občianske slobody, rovnako ako aj ekonomické, sociálne a kultúrne možnosti. Tieto možnosti a slobody spája s prežitím, živobytím a dôstojnosťou. Zároveň je zdôraznené, že ochrana ľudskej bezpečnosti musí predstavovať ochranu dlhodobého charakteru. Autorka tiež vyjadruje potrebu rôznych účastníkov medzinárodného spoločenstva jasne zadefinovať spomínané kľúčové jadro. Jeho definícia je potrebná k následnému vytvoreniu relevantných inštitúcií, ktorých hlavnou úlohou bude jeho ochrana. Uznáva, že jednotlivci a celé komunity sú pod hrozbami, ktoré nevedia kontrolovať, zvlášť keď sa objavia nečakane. V tomto prípade môže ísť o pandémiu, teroristické útoky alebo prírodné katastrofy. Preto je potrebné hrozby pomenovať a vykonať preventívne opatrenia pred tým, než vypuknú. Hrozby ľudskej bezpečnosti môžu jednotlivcov ovplyvňovať priamo ako napríklad genocída. Iné pôsobia nepriamo, napríklad

¹² King, G., & Murray, C. J. (2001). Rethinking human security. *Political science quarterly*, 585-610

¹³ Duffield, MR. (2006). Human Security: Linking Development and Security in an Age of Terror. In S. Klingebiel (Ed.), *New Interfaces between Security and Development: Changing Concepts and Approaches* (pp. 11 - 38). German Development Institute.

prostredníctvom vládneho zanedbávania v oblasti zdravia z dôvodu zvýšených armádnych výdavkoch.¹⁴

Podľa C. Thomas pod koncept ľudskej bezpečnosti spadajú základné ľudské potreby, demokratický princíp a ľudská dôstojnosť. Zdôrazňuje, že okrem materiálneho dostatku, ktorý je súčasťou jadra ľudskej bezpečnosti, je dôležitý aj nemateriálny rozmer, ktorý tento celok dopĺňa. Materiálny dostatok je teda potrebný, ale sám o sebe je nedostačujúci. Pre lepšie porozumenie uvádza dva rozmery ľudskej bezpečnosti. Kvantitatívny rozmer odkazuje na materiálny dostatok, ktorý v sebe zahŕňa základné ľudské potreby nevyhnutné na prežitie. Takými sú napríklad jedlo, vzdelanie, zdravotná starostlivosť a domov. Kvalitatívny rozmer ľudskej bezpečnosti odkazuje na ľudskú dôstojnosť a osobnú samostatnosť a nezávislosť. Potrebné je pritom fungovanie zásad demokracie, ktoré umožňujú aktívnu účasť jednotlivcov na rozhodovacom procese, ktoré majú vplyv na chod každodenného života.¹⁵

R. Bedeski ľudskú bezpečnosť chápe ako „*súhrn poznatkov, technológií, inštitúcií a činností, ktoré chránia, bránia a zachovávajú biologickú existenciu ľudského života; a procesy, ktoré chránia a zdokonaľujú kolektívny mier a prosperitu s cieľom posilniť ľudské slobody.*“¹⁶

V prvej kapitole sme vymedzili teoretický pohľad na koncept bezpečnosti prameniari nielen z dielne rôznych akademikov, ale aj medzinárodnej inštitúcie akou je OSN. Prišli sme na to, ako delíme bezpečnosť, čo to predstavuje pre konkrétne subjekty a aké hrozby z jednotlivých delení vyplývajú. Uviedli sme tiež zvyšujúci sa záujem o nové ponímanie bezpečnosti, ktorej centom záujmu sú jednotlivci. V tejto kapitole sme tiež poukázali na fakt, že bezpečnosť je často spájaná aj s ľudskou dôstojnosťou a pocitmi sociálnej či ekonomickej istoty. V nasledujúcej kapitole si obdobným spôsobom analyzujeme koncept rozvoja, ktorý je s bezpečnosťou nepochybne spätý.

¹⁴ Alkire, S. (2003) 'A conceptual framework for human security', CRISE Working Paper 2, Queen Elizabeth House, University of Oxford.

¹⁵ Thomas, C. (2001). Global Governance, Development and Human Security: Exploring the Links. Third World Quarterly, 22(2), 159-175.

¹⁶ Bedeski, R. (2000). Human security, knowledge, and the evolution of the northeast Asian state. Centre for Global Studies, University of Victoria.

2 Koncept rozvoja

V druhej kapitole budeme sústrediť na teoretickú podstatu a mnohostranný charakter termínu rozvoj. V súvislosti s rozvojom poukážeme na jeho neoddeliteľnú povahu spájanú s problematikou konfliktov. Vyzdvihneme pritom aspekty rozvoja predchádzajúce konfliktom, rovnako aj dopady na rozvoj po jeho ukončení. V tomto smere upriamime pozornosť na úlohu, ktorú v tejto oblasti zohrávajú zlyhávajúce a chudobné štáty. Tiež vymedzíme pohľad OSN, ktorý má podobu Miléniových rozvojových cieľov a Cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Pri definovaní ľudského rozvoja zdôrazňujeme, že nejde len o ekonomickú stránku rastu, ale aj iné faktory zvyšujúce každodennú kvalitu života a ľudských možností.

2.1 Rozvoj a konflikt

Gleditsch a kolektív chápu viacrozmernosť termínu rozvoj a rozdeľujú ho na tri nasledovné kategórie. Hospodársky rozvoj odkazuje na zlepšenie životného štandardu týkajúceho sa ekonomického rastu a zníženia chudoby. Sociálny rozvoj súvisí so znižovaním dojčenskej úmrtnosti a zvyšovaním dĺžky života. Politický rozvoj chápu v kontexte funkčného štátu, zodpovedného za vládu demokracie a rast aktívnej občianskej spoločnosti. Rozvoj opisujú v súvislosti s konfliktom. Ako protiklad tradičných medzištátnych a štátnych ozbrojených konfliktov uvádzajú aj iné formy násilia napríklad vo forme terorizmu, genocídy alebo vojenskej intervencie. Rovnako do protikladu kladú príklad reakcie medzinárodného spoločenstva v kontexte rozvoja z obdobia pred Studenou vojnou a po nej. Súťaživé intervencie pred Studenou vojnou sa v dôsledku globalizácie zmenili. Riešenie konfliktov sa stalo kolektívnou medzinárodnou snahou. V súvislosti s konfliktom prevládajú dva rozdielne pohľady na rozvoj globalizácie. Jedna strana argumentuje, že globalizácia prehľbuje nerovnosť a neistotu. Podporovatelia globalizácie naopak argumentujú, že zvyšuje vzájomnú medzištátnu závislosť, hospodársky rast a demokraciu.¹⁷

V nadväznosti na prepojenia súvislostí globalizácie a konfliktov sa vynára otázka zlyhávajúcich štátov, hlavných príčin ich vzniku, vplyvov na rozvoj a prepuknutie samotného konfliktu. Zlyhávajúce štáty sú charakterizované prostredníctvom zrútenia autority toho-ktorého štátu, pričom toto zrútenie môže byť čiastočné alebo úplné. V takom

¹⁷ Gleditsch, N. P., Knudsen, A., Suhrke, A., & Urdal, H. (2003). Conflict and development: Framework for a proposed research area. Oslo: PRIO and CMI.

prípade je obvyklá neschopnosť štátu zabezpečiť a vykonávať politickú autoritu na čele s právnymi zásadami. Problematike vhodných metód a analýz pri skúmaní zlyhávajúcich štátov sa venovala dvojica autorov G. King a L. Zeng. Upozorňujú na doterajšie chyby pri výskumoch napríklad vo forme skreslenia pri určovaní kauzálnosti alebo chýbajúcich dát. Do spôsobov merania výskytu zlyhávajúcich štátov navrhujú zapojenie faktorov ako je armádne obyvateľstvo alebo hustota populácie. Ak sú obyvatelia trénovaní bojovať, disponujú zbraňami a sú v tesnej blízkosti zdieľajúc nesúhlas, riziko sa zvyšuje.¹⁸

Mnohokrát je konflikt súčasťou procesu rozvoja alebo obdobia zmeny. V tomto prípade môže ísť o premenu štátov. Ekonomická zmena a prechod príkazových ekonomík na trhové ekonomiky a rovnako aj politická premena a s tým súvisiaci proces demokratizácie môže vyvolať násilné konflikty. Nerovné rozdelenie bohatstva štátu, prípadne boj o strategické zdroje štátu môže mať podobný efekt. Z politického hľadiska je dôležitý účinný demokratický systém vlády, pri ktorom sú štáty menej náchylné podľahnúť konfliktu. Pre vznik stabilnej a funkčnej demokracie je ale potrebné dosiahnuť určitý level ekonomického rozvoja.¹⁹

Podobne ako Gleditsch a kolektív aj H. Hegre chápe mnohostrannosť termínu rozvoj. Porovnáva rozvinuté a rozvojové krajiny a uvádza, že tie rozvojové získavajú väčšinu svojich príjmov z poľnohospodárstva, prípadne ťažby prírodných zdrojov. Primárne sa preto zameriavajú na kapitál vo forme pôdy. Naopak rozvinuté krajiny majú ekonomiky postavené na spracovateľskom priemysle a službách. To si vyžaduje určitý stupeň diverzifikácie, s čím súvisí aj kvalifikovanosť a vzdelanosť pracovných síl. Dôraz je preto kladený na ľudský kapitál. Rozvoj taktiež rozdeľuje do troch kategórií, pričom s hospodárskym rozvojom súvisí aj objem príjmov a následný dopad na chudobu. Sociálny rozvoj rovnako spája s demografickými zmenami. Politický rozvoj H. Hegre spomína v súvislosti s demokratickou vládou, investíciami do infraštruktúry a právnym systémom, ktorý chráni jednotlivých aktérov a stimuluje tok nových investícií. Taktiež pracuje s konceptom rozvoja v súvislosti s občianskym konfliktom.²⁰

Konflikt je v tomto prípade definovaný prostredníctvom Uppsala Conflict Data Program nasledovne: „*Ozbrojený konflikt je sporná nezlučiteľnosť, ktorá sa týka vlády alebo*

¹⁸ King, G., & Zeng, L. (2001). Improving forecasts of state failure. *World Politics*, 623-658.

¹⁹ Gleditsch, N. P., Knudsen, A., Suhrke, A., & Urdal, H. (2003). *Conflict and development: Framework for a proposed research area*. Oslo: PRIO and CMI.

²⁰ Hegre, H. (2012). Civil conflict and development. In the *Oxford Handbook of the Politics of Development*.

*územia alebo oboch, kde použitie sily medzi dvoma stranami vedie k najmenej 25 úmrtiam spojených s bojmi za jeden rok. Jedna z týchto dvoch strán musí byť vládou štátu.“*²¹

Vojnové konflikty sú zvlášť závažné ak trvajú dlho a vyskytujú sa v štátoch so slabým demokratickým základom. Najviac smrteľných konfliktov sa pritom udialo v chudobných krajinách, pričom dôležitá je chudoba danej krajiny ako jedného celku. H. Hegre tiež poukazuje na koreláciu konfliktu a rozvoja v súvislosti s HDP na obyvateľa, spotrebou energie na obyvateľa a detskou úmrtnosťou na obyvateľa. Ako možný zdroj motivácie ku konfliktu uvádza chudobu a s ňou spojený začarovaný kruh chudoby a konfliktu. Pretrvávajúce boje podporujú chudobu, čo opätovne vyvoláva frustrácie a ďalšie boje.²²

Prepojeniam ekonomického rozvoja a sociálneho konfliktu sa venovali aj autori D. Ray a J. Esteban. Sociálny konflikt vnímajú ako vnútroštátny nepokoj, ktorý môže vyústiť až do občianskej vojny. Ekonomický rozvoj sa chápe v zmysle agregátnych zmien vyjadrený v príjmoch na obyvateľa. Podrobnejšie sa venovali trom tvrdeniam, ktoré aj kriticky zhodnotili. Prvým tvrdením je, že v prípade ekonomického rastu je konflikt na ústupe. Nadväzujú na názory, že konflikt je väčšinou negatívne spájaný s ekonomickým rastom a príjmom na obyvateľa. Nepopierajú, že vzájomný vzťah existuje. Navrhujú skôr podrobnejšie analyzovať typ daného ekonomického rastu a jeho následnú distribúciu medzi rôzne sektory a skupiny. Napríklad aj v dôsledku globalizácie a náhlych technologických zmien je ekonomický rast nejednotný. Ďalej upozorňujú, že konflikt sa skôr prejaví v chudobnejších krajinách než v krajinách bohatších, ktoré sú vybavené vyššou kapacitou a lepšími prostriedkami na zvládnutie povstaní a nepokojov. Dôležitá je tiež úloha slabých politických inštitúcií, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať výšku príjmov a tak pôsobiť na riziko prepuknutia konfliktu.²³

Tieto tvrdenia sú podporované aj dvojicou autorov J. D. Fearon a D. D. Laitin, ktorí tvrdia, že na riziko vypuknutia konfliktu majú väčší vplyv vhodné podmienky na povstanie a rebélie, než etnické alebo náboženské rozdiely. Podstatu týchto podmienok tvoria finančne, byrokraticky a armádne slabé štáty, ktoré nedisponujú dostatočnou kontrolou vlastných území. Základom na zníženie počtu občianskych vojen je teda vláda, ktorá je dostatočne financovaná a zodpovedná z hľadiska svojej kompetencie. Medzinárodnému

²¹ Themnér, L., & Wallensteen, P. (2012). Armed Conflicts, 1946–2011. *Journal of peace research*, 49(4), 565–575.

²² Hegre, H. (2012). Civil conflict and development. In the *Oxford Handbook of the Politics of Development*.

²³ Ray, D., & Esteban, J. (2017). Conflict and development. *Annual Review of Economics*, 9, 263–293.

spoločenstvu sa preto odporúča podpora vlád v krajinách sužovaných vojnou tak, aby bola zvýšená ich právna zodpovednosť.²⁴

Potrebné je tiež zohľadniť aj tempo rastu, nielen výšku úrovne príjmu na obyvateľa. Druhým tvrdením autorov je, že konflikt je založený skôr na ekonomických rozdieloch než podobnostiach. Na porovnanie uvádzajú, že mnohé konflikty sa odohrávajú medzi ekonomicky podobnými skupinami. Ide o konflikty týkajúce sa ovládnutia vzácných a limitovaných zdrojov a ich následného používania. S tým súvisí aj tretie tvrdenie, ktoré hovorí, že konflikt je poháňaný ekonomickými motívami a to najmä v rozvojových krajinách. Aj tie konflikty, ktoré sú na prvý pohľad založené na etnických alebo náboženských rozdieloch, majú ekonomický základ. Ide o boje o spomínané zdroje, ekonomický zisk a politickú moc, ktorá v konečnom dôsledku riadi a kontroluje použitie týchto zdrojov. V prvom rade teda ide o boje s motiváciou ekonomického zisku, až potom sa používajú na riešenie konfliktu existujúce a viditeľné etnické rozdelenia tak, aby bol vyvolaný dojem dvoch táborov bojujúcich proti sebe. Príslušnosť k určitému etniku predstavuje neekonomický faktor, pri ktorom je potrebné skúmať jeho ekonomické charakteristiky.²⁵

2.2 Ľudský rozvoj

V roku 1990 bol v HDR predstavený prístup a analýza ľudského rozvoja. Pozornosť presúva z ekonomík na ľudí, ktorí v týchto ekonomikách žijú. V tomto zmysle sa zdôrazňuje, že blahobyt nemusí byť automaticky a nevyhnutne následkom hospodárskeho rastu. Ľudský rozvoj sa chápe ako priestor poskytnutý ľuďom, z ktorého je možné vybrať si z viacerých možností tak, aby jednotlivci mohli rozvíjať svoj potenciál a podporovať svoju kreativitu. Taktiež predpokladá prístup k potrebným zdrojom, ktoré zabezpečia postačujúcu životnú úroveň. Súčasťou predstavenia prístupu ľudského rozvoja bol aj HDI. Tento index meria dosiahnuté výsledky v troch oblastiach ľudského rozvoja, a to v kategórii zameranej na dĺžku života a s tým súvisiace zdravotné podmienky, životnej úrovne meranej pomocou hrubého národného dôchodku na obyvateľa a kategórii zameranej na úroveň vzdelania. Jeho kritéria a spôsob merania potvrdzujú myšlienku, že rozvoj by nemal byť meraný len na základe ekonomického rastu.²⁶

²⁴ Fearon, J. D., & Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, insurgency, and civil war. *American political science review*, 75-90.

²⁵ Ray, D., & Esteban, J. (2017). Conflict and development. *Annual Review of Economics*, 9, 263-293.

²⁶ "UNDP. 1990. Human Development Report 1990: Concept and Measurement of Human Development. New York."

Podľa tejto správy je primárnym cieľom rozvoja rozširovanie ľudských možností, ktoré umožňujú vytvorenie priestoru, v ktorom sa dá viesť tvorivý a produktívny život. Ide o možnosti nielen v oblasti vzdelania, potravinovej dostupnosti alebo zdravotníckych služieb, ale aj o možnosti politické a kultúrne. Možnosti, ktoré umožňujú viesť uspokojivý život bez fyzického násillia. Profesor ekonomiky A. Sen definoval, že *“ľudský rozvoj sa ako prístup týka toho, čo považujeme za základnú myšlienku rozvoja: menovite napredovanie v bohatstve ľudského života namiesto v bohatstve ekonomiky v ktorej ľudia žijú, ktorá je iba jeho súčasťou.”*²⁷

Autori štúdie „*The economic crisis, violent conflict and human development*“ definujú prepojenia stupňa ľudského rozvoja a riziko prepuknutia konfliktu. Rovnako ako znížená úroveň ľudského rozvoja prispieva k prepuknutiu konfliktu, môže existujúci konflikt negatívne ovplyvňovať ľudský rozvoj. Konflikt negatívne vplýva na fyzický, sociálny a ľudský kapitál. Krajina zasiahnutá konfliktom nie je schopná zabezpečiť prílev dlhodobých investícií do fyzického a ľudského kapitálu. Tento jav negatívne vplýva na oblasť zdravotníctva a vzdelávania. Všetky tieto faktory spôsobujú nízku úroveň ľudského rozvoja. Okrem ekonomických faktorov na prepuknutie konfliktu pôsobia aj iné zložky ľudského rozvoja, ako napríklad výška dosiahnutého vzdelania alebo politická stabilita. Krajiny s vyššou úrovňou politickej stability sú menej náchylné na prepuknutie konfliktu. Politická nestabilita je prepojená s nízkymi hodnotami indexu ľudského rozvoja v tej-ktorej krajine.²⁸

Hypotéze, ktorá presadzuje myšlienku, že demokratické krajiny sú menej náchylné na vznik vzájomného konfliktu sa venoval autor Z. Maoz. Vo svojej štúdii určil sériu faktorov a príčin, ktoré by mohli vyvolať konflikt v krajinách s demokratickým režimom. Tými faktormi sú bohatstvo a ekonomická sila, ekonomický rast, vzájomná blízkosť, priame a nepriame spojenectvá s inými štátmi a politická stabilita. Závermi skúmania je zistenie, že dôvodom zriedkavosti konfliktov medzi demokraciami je skôr politická stabilita, než typ režimu vládnutia. Zároveň je ale spomenuté, že politická stabilita koreluje so samotnou demokraciou.²⁹

²⁷ Amartya Sen: A More Human Theory of Development (Interview by N. Shaikh, AsiaSociety.org). Retrieved from <https://asiasociety.org/amartya-sen-more-human-theory-development>

²⁸ Kim, N., & Conceicao, P. (2010). The economic crisis, violent conflict, and human development. *International Journal of Peace Studies*, 29-43.

²⁹ Maoz, Z., & Russett, B. (1992). Alliance, contiguity, wealth, and political stability: Is the lack of conflict among democracies a statistical artifact? *International Interactions*, 17(3), 245-267.

Ďalšími neželanými dôsledkami konfliktu môže byť neefektívne rozmiestnenie zdrojov v dôsledku nízkeho ľudského rozvoja a nefunkčných inštitúcií. To môže pôsobiť ako motív pre povstalcov a rebelov na zvrhnutie vlády, čím sa opätovne ohrozí politická stabilita. Existujúci a pretrvávajúci konflikt zároveň negatívne pôsobí na ľudský rozvoj, pričom vplýva na všetky aspekty ľudského rozvoja. Konflikt spôsobuje chudobu, pokles úrovne príjmov, zvýšenie dojčenskej úmrtnosti (do 5 rokov), zhoršenie úrovne vzdelania a školskej dochádzky, neefektívne rozdelenie zdrojov, migráciu, stratu hmotného a sociálneho majetku. Okrem krajín náchylných na konflikt autori spomínajú aj krajiny, v ktorých sa konflikt už odohral. Vzhľadom na znižujúci sa ekonomický rast v týchto krajinách zdôrazňujú ich zvýšenú zraniteľnosť. Nedostatočné ekonomické podmienky prejavujúce sa napríklad vo forme nízkej úrovne príjmov vplývajú na riziko opätovného prepuknutia konfliktu.³⁰

2.3 Dopady konfliktu na Miléniové rozvojové ciele

Na začiatku nového milénia v roku 2000, sa na pôde OSN stretli svetoví lídri s cieľom stanoviť budúce kroky v oblasti boja proti chudobe. Výsledkom tohto stretnutia bolo osem Miléniových rozvojových cieľov, spolu s nástrojmi určenými na ich dosiahnutie, stanovených na dobu nasledujúcich pätnástich rokov. V roku 2015 bola vydaná Správa o Miléniových rozvojových cieľoch. Na úvod tejto správy vtedajší generálny tajomník OSN Pan Ki-mun vyzdvihuje úspechy týchto snáh, ale zároveň aj kriticky hodnotí ich nedostatky. Spomínanými ôsmimi cieľmi sú:

1. Odstránenie extrémnej chudoby a hladu;
2. Dosiahnutie univerzálneho základného vzdelania;
3. Podpora rodovej rovnosti a posilnenie postavenia žien;
4. Zníženie detskej úmrtnosti;
5. Zlepšenie zdravia matiek;
6. Boj proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám;
7. Zabezpečenie environmentálnej udržateľnosti;
8. Rozvíjanie globálneho partnerstva pre rozvoj.

V oblasti odstránenia extrémnej chudoby a hladu sa podarilo znížiť počet ľudí žijúcich z menej ako 1,25 dolára na deň. Zo 47% obyvateľstva rozvojového sveta v roku 1990 tento

³⁰ Kim, N., & Conceicao, P. (2010). The economic crisis, violent conflict, and human development. *International Journal of Peace Studies*, 29-43.

počet klesol na 14% v roku 2015. Klesol aj počet podvyživených ľudí v rozvojových oblastiach takmer o polovicu. Podpora žien a rodovej rovnosti sa prejavila napríklad aj v Južnej Ázii. V roku 1990 prináležalo na 100 chlapcov zapísaných na základnú školu len 74 dievčat, v roku 2015 sa počet zvýšil na 103 dievčat. Detská úmrtnosť do piatich rokov sa medzi rokmi 1990 až 2015 znížila takmer o polovicu. Od roku 1990 sa znížila úmrtnosť matiek celosvetovo, a to o 45%.³¹

V nadväznosti na osem Miléniových rozvojových cieľov bolo v roku 2015 formou rezolúcie Valného Zhromaždenia OSN s názvom Agenda 2030 prijatých sedemnást' Cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Tieto ciele predstavujú oblasť činnosti v zásadných otázkach ľudstva a planéty. Jednotlivé ciele sú vzájomne prepojené a nedeliteľné, predstavujú tri rozmery udržateľného rozvoja, konkrétne rozmer ekonomický, sociálny a environmentálny. Jednotlivými cieľmi sú: odstránenie chudoby; odstránenie hladu; dobré zdravie a blahobyt; kvalitné vzdelávanie; rodová rovnosť; čistá voda a sanitácia; dostupná a čistá energia; dôstojná práca a ekonomický rast; priemysel, inovácie a infraštruktúra; znižovanie nerovností; udržateľné mestá a komunity; zodpovedná spotreba a produkcia; klimatické opatrenia; život pod vodou; život na zemi; mier, spravodlivosť a silné inštitúcie; partnerstvo na dosiahnutie cieľov.³²

Pozornosť sa na násilný konflikt obrátila po tom, čo si komunita zaoberajúca sa rozvojom uvedomila faktor spájajúci krajiny neschopné splniť Miléniové rozvojové ciele. Ich spoločnou charakteristikou je, že tieto krajiny sú postihnuté ozbrojeným konfliktom. Tieto zmeny sa prejavili aj v spôsobe skúmania prepojenia konfliktu a rozvoja. Jednou z týchto zmien je presun dôrazu zo schopnosti a kapacít štátu poskytovať verejné služby a zachovávať vládu práva na dôraz týkajúci sa ľudí a komunít. Dôsledky konfliktu sa neprejavujú len bezprostredne po skončení konfliktu, ale pretrvávajú a ovplyvňujú aj nasledujúce generácie. Záleží pritom na mnohých faktoroch, napríklad na schopnosti ľudí prispôbiť sa prostrediu, v ktorom pretrváva konflikt. Následky sa dotýkajú oblasti zdravia, sociálnej stability alebo hospodárstva. Môže ísť napríklad o postavenie žien v prostredí násilia, ktoré predstavuje zvýšené riziko prostitúcie či znásilnení. To následne vplýva na mentálne zdravie, prípadne sa takáto skúsenosť môže skončiť traumou. Tieto dôsledky sa potom presúvajú na deti, čím sú ovplyvnené nasledujúce generácie. Rovnako zásadné sú

³¹ United Nations UN, 2015. "The Millennium Development Goals Report 2015," Working Papers id:7222, eSocialSciences.

³² UN General Assembly, 70th Session "Transforming our world: 2030 Agenda for Sustainable Development" (A/RES/70/1), 21 October 2015.

zistenia týkajúce sa negatívnych vplyvov na deti vyrastajúce v prostredí, kde prebieha konflikt. Zásadný problém predstavuje okrem iného aj školská dochádzka, ktorá môže viesť k zníženým ekonomickými príležitostiam v neskoršom veku.³³

V štúdii „*Development Consequences of Armed Conflict*“ autori analyzujú dôsledky ozbrojeného konfliktu na Miléniové rozvojové ciele OSN a ekonomický rast. Uvádzajú, že miléniové rozvojové ciele predstavujú rozvojové priority na ktorých sa zhodlo medzinárodné spoločenstvo, pričom vojna je jedným z rozvojových problémov. Okrem priamych dôsledkov vojny, ktorými sú úmrtia, sú ešte závažnejšie nepriame dôsledky, ako napríklad zničená infraštruktúra, nútená migrácia a presun značného počtu populácie, poškodené inštitúcie alebo zvýšený prenos chorôb.³⁴

Zvlášť závažným je zvýšené riziko smrti a zdravotného postihnutia ako následok infekčných chorôb. Tie zahŕňajú maláriu, tuberkulózu alebo rôzne iné druhy infekcií dýchacích ciest. Spomenuté epidemické ochorenia pramenia z podmienok vysokej hustoty medzi ľuďmi, nevyhovujúcej vody alebo nedostatočnej hygieny. Menované podmienky sú relevantné pre skupinu obyvateľstva, ktorá sa nachádza v rôznych táboroch, pričom novovznikajúce choroby sa rozširujú do okolitých oblastí a spôsobujú ešte väčšie komplikácie pre už vojnou oslabenú zdravotnú starostlivosť.³⁵

Občianska vojna je prekážkou v dosahovaní väčšiny Miléniových rozvojových cieľov. Autori sa tiež sústredia na oblasť miery rozdielov medzi krajinami, v ktorých prebieha konflikt a ostatnými krajinami. Uvádzajú príklad Burundi a Burkiny Faso, relatívne podobných krajín s podobným vývojom rastu až do istého bodu, ktorým bol rok 1990. Občianska vojna v Burundi spôsobila deštrukciu rastu. Burkina Faso naopak zažíva globálny rast. Do roku 2008 je priemerný príjem Burkiny Faso viac ako dvakrát vyšší, než priemerný príjem v Burundi. Nachádzajú silné prepojenie konfliktu strednej závažnosti (čo predstavuje 2 500 úmrtí počas piatich rokov) so zvyšovaním podvýživy. Výsledky taktiež ukazujú, že konflikt znižuje HDP na obyvateľa, má tiež priamy vplyv na detskú úmrtnosť a prístup k pitnej vode. Zdôraznená je podpora riešenia konfliktov a mierových operácií, pretože vojna je dôležitým aspektom udržateľného rozvoja a je potrebné sa naň sústrediť.³⁶

³³ Brück, T., Justino, P. & Martin-Shields, C. Patrick (2017) Conflict and development: Recent research advances and future agendas. WIDER Working Paper 2017/178. Helsinki: UNU-WIDER.

³⁴ Gates, S., Hegre, H., Nygård, H. M., & Strand, H. (2012). Development consequences of armed conflict. World Development, 40(9), 1713-1722.

³⁵ Ghobarah, H. A., Huth, P., & Russett, B. (2003). Civil wars kill and maim people-long after the shooting stops. American Political Science Review, 189-202.

³⁶ Gates, S., Hegre, H., Nygård, H. M., & Strand, H. (2012). Development consequences of armed conflict. World Development, 40(9), 1713-1722.

V tejto kapitole sme nahliadli na pohľady viacerých autorov na koncept rozvoja, pričom mnohokrát bol v tejto záležitosti zdôraznený viacrozmerný prístup. Jedným z primárnych zistení je fakt, že rozvoj by nemal byť odzrkadlený len prostredníctvom ekonomických indikátorov. V súvislosti s rozvojom sme nadviazali na významný aspekt, ktorý na rozvoj v negatívnom smere pôsobí. Konflikt sme uviedli ako skutočnosť, ktorá spôsobuje deštrukciu rozvoja. Vymedzili sme tiež činnosť medzinárodného spoločenstva, menovite OSN, v zadaní cieľov zabezpečujúcich trvalý a udržateľný rozvoj. Uvedené definície a pohľady akademickej obce na rozvoj a bezpečnosť budeme v nasledujúcej kapitole prepájať.

3 Prepojenia rozvoja a bezpečnosti

V poslednej kapitole bude našim primárnym záujmom prepojiť vyššie spomenuté koncepty rozvoja a bezpečnosti. Miesto, kde sa tieto koncepty pretnú bude charakteristické pre proces budovania mieru v post-konfliktnom období. Vyzdvihneme tiež dôležitosť efektívneho prístupu externých aktérov tak, aby bol zabezpečený dlhodobý mier, rozvoj a bezpečnosť. Budeme sa venovať aj jednotlivým výzvam, ktorým čelia rôzne subjekty medzinárodného spoločenstva v snahe o ich zabezpečenie. V nadväznosti na výzvy sa zameriame aj na odporúčania, ktoré slúžia na dosiahnutie tohto cieľa. V neposlednom rade si podrobnejšie rozoberieme aj samotné príčiny a zdroje vzniku konfliktov.

3.1 Post-konfliktná obnova a budovanie mieru

Prepojenia mieru a rozvoja sa dostali do popredia po skončení Studenej vojny, kedy rôzni aktéri medzinárodného spoločenstva začali vyvíjať úsilie na výber vhodných politík zahŕňajúcich ciele z oboch oblastí. Napriek tomu očakávaný mier v deväťdesiatych rokoch vystriedala neistota v podobe etnických konfliktov, utečeneckých vĺn alebo genocíd. Autorka N. Tschirgi definuje pojem budovanie mieru nasledovne: „*V jadre je budovanie mieru zamerané na prevenciu a riešenie násilných konfliktov, upevnenie mieru po tom ako bolo násilie redukované a post-konfliktnú rekonštrukciu s cieľom zabrániť opätovnému výskytu násilných konfliktov.*“³⁷

V momente, kde sa oblasti rozvoja a bezpečnosti spoja, vzniká priestor pre budovanie mieru na oboch úrovniach- vnútroštátnej aj medzinárodnej. Hlavným aktérom medzinárodného spoločenstva riešiacim najpálčivejšie otázky globálneho sveta sa stala OSN. Jej činnosť bola viditeľná prostredníctvom ratifikácií medzinárodných zmlúv, vzniku Medzinárodného trestného súdu, prijatí rezolúcií v oblasti ľudských práv. Výsledkom týchto aktivít bol viac holistický a integrovaný prístup ktorý uznáva, že budovanie mieru a bezpečnosť sú medzinárodným záujmom. Budovanie mieru na vnútroštátnej úrovni N. Tschirgi definuje nasledovne: „*Budovanie mieru na vnútroštátnej úrovni znamená podporu politík, aktivít, programov a projektov, ktoré by umožnili vojnou náchylným, vojnovým alebo*

³⁷ Tschirgi, N. Y. (2003). Peacebuilding as the link between security and development: Is the window of opportunity closing? New York: International Peace Academy, Studies in Security and Development, 2.

*povojnovým krajinám transformovať a zvládať ich konflikty bez násilia s cieľom splniť dlhodobéjšie rozvojové ciele“*³⁸

Jednou z kľúčových úloh budovania mieru je zabezpečiť opätovnému návratu ozbrojeného konfliktu. Faktom ale ostáva, že rôzne strany medzinárodného spoločenstva rôznymi spôsobmi definujú budovanie mieru v období po ukončení konfliktu, a teda aj rôznymi spôsobmi určujú spôsoby potrebné na jeho dosiahnutie. Je potrebné zadefinovať, či je cieľom zabezpečenie bezprostrednej bezpečnosti, alebo budovanie občianskej spoločnosti s dôrazom na ďalší rozvoj. M. Barnett a kolektív ďalej upozorňujú, že v porovnaní s nákladmi, ktoré by predstavovali opätovné vypuknutie konfliktu, je budovanie mieru nedostatočne politicky a finančne podporované.³⁹

N. Tschirgi ďalej vymedzuje tri oblasti záujmu medzinárodného spoločenstva v kontexte prepojenia bezpečnosti a rozvoja na úrovni programovania. Programovanie vlád spočíva v prevencii a je spojené s demokratizáciou, tvorbou ústavy a kontrolou priebehu volieb. Programovanie bezpečnostného sektoru slúži na adresovanie vojenských aj nevojenských hrozieb. Týka sa reforiem, ochrany zraniteľných civilistov a pozornosť sa upiera na políciu a armádu. Programovanie vlády práva sa zaoberá postavením právnych inštitúcií a otázkou ochrany ľudských práv. Výzvy pre integrovaný postup v oblasti bezpečnosti a rozvoja predstavujú výzvy politické, ktoré spočívajú v silnom postavení USA a ich prevažne vojenskom prístupe k otázke bezpečnosti. Inštitucionálne výzvy spočívajú v postavení OSN v kontexte dostupných zdrojov a jej inštitucionálnej zodpovednosti. Operačné výzvy demonštruje priepasť medzi teóriou a praxou v teréne v oblasti politík aplikovaných OSN, jej spolupráce s inými inštitúciami a použitia integrovaného prístupu. Ďalšou výzvou je zosúladenie priorít a zdrojov, pri ktorých je väčšia časť týchto zdrojov vedená do oblasti mieru a bezpečnosti vo forme vojenských výdavkov, než do oblasti spoločensko-ekonomického rozvoja.⁴⁰

Prepojenia mieru, rozvoja a bezpečnosti sú kľúčovými pri obnove v období po ukončení konfliktu. V dôsledku toho, že každý konflikt je odlišný, bude odlišný aj samotný proces prechodu od konfliktu k mieru. V období po skončení konfliktu, ktoré sa zväčša datuje od mierovej dohody, je dôležité zapojenie interných aj externých aktérov, ktorí

³⁸ Tschirgi, N. Y. (2003). Peacebuilding as the link between security and development: Is the window of opportunity closing? New York: International Peace Academy, Studies in Security and Development, 7.

³⁹ Barnett, M., Kim, H., O'donnell, M., & Sitea, L. (2007). Peacebuilding: What is in a Name? Global Governance: a review of multilateralism and international organizations, 13(1), 35-58.

⁴⁰ Tschirgi, N. Y. (2003). Peacebuilding as the link between security and development: Is the window of opportunity closing? New York: International Peace Academy, Studies in Security and Development.

spoločne adresujú príčiny a dôsledky konfliktu a z dlhodobého hľadiska pracujú na zabezpečení mieru a rozvoja. Rozdeľujeme tri fázy post-konfliktnej obnovy. Tieto fázy nie sú fixné ani časovo ohraničené a môžu sa prekrývať. Fáza núdze nastáva bezprostredne po tom, ako sa vojnový stav ukončil. V tejto fáze nastupujú externí aktéri, ktorí pracujú na zabezpečení bezpečnosti prostredníctvom vojenskej intervencie a humanitárnej pomoci. Táto fáza má trvanie od 90 dní do jedného roka. Hlavná úloha teda pramení z činnosti externých aktérov, dôležité je ale zapojiť do procesu aj aktérov interných. Fáza prechodu trvá v rozmedzí od jedného do troch rokov. Prebieha tu intenzívnejšia spolupráca medzi externými a internými aktérmi. Spoločne pracujú na zabezpečení základnej sociálnej starostlivosti, zdravia a vzdelania. Ďalšími z úloh je vytváranie nových pracovných miest a zameranie sa na bezpečnostný sektor a policajné zložky. Cieľom je uskutočnenie volieb, vytvorenie novej ústavy a zavedenie moci legitímnej a riadne zvolenej vlády. Vo fáze rozvoja prebieha podpora nielen novozvolenej vlády, ale aj rozvojových programov a sociálno-ekonomického rastu. Primárna je tu úloha interných aktérov, externí aktéri poskytujú podporu alebo technickú pomoc. Trvá od štyroch do desiatich rokov.⁴¹

Tri fázy post-konfliktnej rekonštrukcie vo vzťahu k Bosne a Hercegovine opisuje aj autor M. Cox. Prvá fáza je charakteristická priamou spoluprácou medzinárodného spoločenstva s lokálnymi autoritami. Jej primárnou črtou je armádna stabilizácia a zabezpečenie bezpečnosti prostredníctvom demobilizácie armád, alebo vytvorenia zón bez zbraní. Hlavným aktérom druhej fázy je vysoký predstaviteľ, ktorý svojim mandátom prekonáva vnútorné mocenské boje brániace ekonomickým reformám a reintegrácii obyvateľstva. Tretia fáza predstavuje samotné budovanie štátu, štátnych služieb a dlhodobu funkčných inštitúcií.⁴²

Napriek tomu, že každý konflikt a teda aj prístup k post-konfliktnej obnove je odlišný, niektoré zložky sú spoločné. Čo sa týka zložky dimenzie bezpečnosti, primárnym záujmom je vytvoriť také prostredie, ktoré bude bezpečné a teda vhodné na vykonanie humanitárnych programov. Táto dimenzia zahŕňa napríklad odzbrojenie, demobilizáciu, podporu regionálnej bezpečnosti. Dimenzia politického prechodu, riadenia a účasti podporuje rozvoj politických a riadiacich inštitúcií, ktoré boli legitímne zvolené a zabezpečuje efektívnu činnosť týchto inštitúcií. Zároveň sa zabezpečuje podpora

⁴¹ Cilliers, J. (2006). New interfaces between security and development. *New Interfaces between Security and Development*, 93.

⁴² Cox, M. (2001). *State building and post-conflict reconstruction: Lessons from Bosnia*. Geneva: Centre for Applied Studies in International Negotiations, 3-28.

začlenenia občianskej spoločnosti do procesov rozhodovania, pluralita a dialóg všetkých zúčastnených strán. Dimenzia sociálno-ekonomického rozvoja sa okrem humanitárnej pomoci zaoberá aj zabezpečením zdravia, vzdelania a dlhodobej zamestnanosti, obchodu a investícií. Cieľom je znížiť chudobu a zabezpečiť udržateľný dlhodobý rast. Dimenzia ľudských práv, spravodlivosti a zmierenia podporuje ochranu a monitorovanie ľudských práv, reformu justície a zabezpečenie vlády práva. Dimenzia koordinácie, riadenia a mobilizácie zdrojov je kľúčová pre implementáciu všetkých spomínaných aspektov v období po ukončení konfliktu. Tieto aspekty sú vzájomné prepojené a fungujú výlučne spoločne, pričom platí, že kľúčová je ich koordinácia.⁴³

Nemožno predpokladať, že fázy konfliktu sa budú plynulo striedať podľa toho, ako to hovorí teória. Preto by poskytovanie humanitárnej pomoci malo byť založené na aktuálnych potrebách. Prístup externých strán založený na cyklickom ponímaní fáz konfliktu môže byť vo výsledku neefektívny. Pri poskytovaní pomoci je potrebné zvážiť špecifické lokálne prostredie, v ktorom sa konflikt odohráva. Dôležité je zapojiť do procesu lokálnych obyvateľov, ktorí vedia poskytnúť užitočné informácie s ohľadom na dané prostredie. Zdôrazňuje sa tiež dôležitosť reformy justície a bezpečnostného sektora, bez ktorej nie je možné dosiahnuť pokrok v rozvoji.⁴⁴

V dokumente OECD je uvedené nasledovné: *„Reforma bezpečnostného sektora sa usiluje zvýšiť schopnosť partnerských krajín uspokojovať škálu bezpečnostných potrieb v ich spoločnostiach spôsobom, ktorý je v súlade s demokratickými normami a zásadami dobrého riadenia vrátane transparentnosti a vlády zákona. Demokraticky riadené, zodpovedné a efektívne bezpečnostné systémy môžu pomôcť znížiť riziko násilných konfliktov. Bezpečnostný systém je široký a ide ďaleko nad rámec ozbrojených síl a polície. Zahŕňa civilné orgány zodpovedné za dohľad a kontrolu, políciu, colníkov, súdne a trestné inštitúcie, ozbrojené sily a spravodajské služby.“*⁴⁵

Spomínaná reforma teda zahŕňa zabezpečenie toho aby inštitúcie, ktoré majú za úlohu chrániť obyvateľov, fungovali na základe princípov demokracie. Do budovania mieru sa musia zapojiť nielen vlády a povstaleckí vodcovia, ale aj predstavitelia všetkých ostatných relevantných skupín aby bolo zabezpečené, že žiadna strana nemá záujem konflikt

⁴³ Cilliers, J. (2006). New interfaces between security and development. New Interfaces between Security and Development, 93.

⁴⁴ House of Commons, International Development Committee (2006), Conflict and Development: Peacebuilding and Post-conflict Reconstruction, Sixth Report of Session 2005-06, Volume I

⁴⁵ OECD (2005), Security System Reform and Governance, DAC Guidelines and Reference Series, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264007888-en>.

predlžovať. Ďalší problém, ktorý je potrebné vyriešiť súvisí s ťažbou prírodných zdrojov, ktorá je vykonávaná povstaleckými skupinami. Okrem sankcií je nevyhnutné uplatniť spôsob obmedzenia obchodu s pašovanými komoditami. Takéto obmedzenie by mohlo fungovať formou udelenia certifikátu na komodity produkované legálne. Tým sa umožní obchod len predajcom, ktorí týmto oprávnením disponujú. V rámci procesu odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie je kľúčové zabezpečenie zamestnanosti mladých a poskytnutie pracovných príležitostí z dlhodobého hľadiska. Bývalí bojovníci musia vidieť, že je ekonomicky výhodnejšie žiť v mieri. Vynára sa aj problematika ľahkej dostupnosti konvenčných zbraní. Medzinárodnému spoločenstvu sa odporúča zabezpečiť spoločné štandardy v otázke obchodu s týmito zbraňami a zamerať sa na prevenciu a ukončenie konfliktu, keďže to pomôže pri redukcii chudoby viac, než programy pomoci.⁴⁶

Kľúčovým na dosiahnutie pretrvávajúceho a dlhodobého mieru a bezpečnosti sú inkluzívne demokratické politické štruktúry, s čím sa stotožňujú Európska komisia, Svetová banka aj Rozvojový program OSN. Všetci traja aktéri sa zhodujú na dvoch typoch rozvojových intervencií, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie dlhotrvajúceho mieru a bezpečnosti a prevencie vypuknutia konfliktu. Prvým typom je zameranie sa na rozvoj demokratických spoločností a inštitúcií, ktoré okrem iného uznávajú a rešpektujú hodnotu ľudských práv. Druhým typom sú činnosti na prevenciu konfliktu, ktoré napríklad zahŕňajú reformu bezpečnostného sektora, alebo odzbrojovanie. Prvá hypotéza štúdie tvrdila, že títo aktéri poskytujú viac pomoci smerujúcej na demokratizáciu v štátoch postihnutých konfliktom. Výsledky pravdivosť hypotézy nepotvrdili. Druhá hypotéza uvádzala, že spomínaní aktéri poskytujú viac pomoci na činnosti v oblasti konfliktov, mieru a bezpečnosti v štátoch postihnutých konfliktom. V tomto prípade výsledky potvrdili pravdivosť hypotézy. Záverom je teda zistenie, že štáty v ktorých konflikt pretrváva, alebo boli zasiahnuté konfliktom, nedostávajú viac finančných prostriedkov na programy potrebné na budovanie demokracie ako štáty, v ktorých sa konflikt nevyskytol. Táto skutočnosť sa prejavuje v krátkodobom charaktere programov poskytujúcich pomoc, ktoré generujú len rýchle výsledky a nie dlhodobé riešenia potrebné na zachovanie mieru.⁴⁷

⁴⁶ House of Commons, International Development Committee (2006), Conflict and Development: Peacebuilding and Post-conflict Reconstruction, Sixth Report of Session 2005-06, Volume I

⁴⁷ Petrikova, I., & Lazell, M. (2017). Multilateral donors and the security-development nexus: discourse and practice in conflict-affected states. Conflict, Security & Development, 17(6), 493-516

3.2 Výzvy strán zapojených do budovania mieru

Mnoho subjektov medzinárodného spoločenstva vyzýva k prepojeniu politík rozvoja a bezpečnosti. V snahe o ich integráciu a účinné prepojenie ale vznikajú určité výzvy. Je potrebné rozlíšiť na akej úrovni integrácia prebieha, a teda či ide o úroveň lokálnu, národu, regionálnu alebo globálnu. Ďalšie výzvy sa týkajú prístupu externých aktérov ku konkrétnemu výberu politík na budovanie a udržiavanie mieru. Nevylučuje sa teda existencia prepojení, ale zdôrazňuje sa potreba ujasniť si aké je východisko tak, aby sa jednotlivé strany vyhli neprávnomu výberu politík. Pri výbere politík je podstatné nezabúdať na politické zámery a záujmy jednotlivých externých aktérov.⁴⁸

V správe IPA je uvedených niekoľko konkrétnych krokov a odporúčaní slúžiacich na zlepšenie vzťahu medzi externými a internými aktérmi v procese budovania mieru v období po ukončení konfliktu. Navrhuje sa vytvorenie rozpočtov, ktoré pomôžu pripraviť pôdu pre budúce operácie na lokálnej úrovni a vytvorenie orgánu na politickú kontrolu aktivít a následné monitorovanie. Tiež sa odporúča podpora budovania národných dialógov s cieľom vytvoriť spoločnú víziu budúcnosti, výmena skúseností a informácií medzi stranami aktívnymi v tomto smere, efektívne šírenie osvedčených usmernení medzi zapojenými stranami a zabezpečenie potrebných kurzov a školení pre pracovníkov zapojených do procesu budovania mieru.⁴⁹

Bez ohľadu na smer kauzality, prepojenie medzi prostredím s nedostatkom bezpečia a nedostatočným rozvojom je značné. Existuje ale nesúlad medzi volaním po integrovanom prístupe k rozvoju a bezpečnosti na medzinárodnej úrovni a realitou, ktorá sa odohráva na nižšej úrovni jednotlivých sektorov. Problematickým je tiež nesúlad medzi konkrétnymi programami a širším chápaním stratégie, ktorá je komplexná a dotýka sa viacerých oblastí, ako napríklad oblasti ekonomickej, environmentálnej, bezpečnostnej alebo politickej. So zvyšujúcim sa počtom externých aktérov sa zvyšujú aj nezhody medzi nimi. Problémom je aj izolovanosť externých aktérov a praktickej a efektívnej implementácie politík v teréne, najmä v oblasti reformy bezpečnostného sektora a ľudských práv. Je nevyhnutná potreba zlepšenia koordinácie medzi vykonávateľmi konkrétnych projektov, ich financovateľmi a národnými vládami, ako aj potreba zlepšenia transparentnosti darcov. Nevyhnutné je aj

⁴⁸ Tschirgi, N. (2006). Security and development policies: Untangling the relationship. New interfaces between security and development, Bonn: Deutsche Institut für Entwicklungspolitik, 39-67.

⁴⁹ International Peace Academy. THE SECURITY-DEVELOPMENT NEXUS: Research Findings and Policy Implications. International Peace Institute, 2006.

zvýšenie ich vzájomnej spolupráce. Kľúčovým je správne pochopenie politického rozmeru krajiny a správna identifikácia problému a výber vhodnej odpovede.⁵⁰

Ako sme poukázali, v otázke asistencie existuje priepasť medzi externými a internými aktérmi. Na jednej strane sú rôzne prístupy externých aktérov, na druhej strane rôzne stupne ochoty interných aktérov túto pomoc prijať a implementovať tak, aby jej výsledkom bol mier. Tieto pomoc prijímajúce krajiny musia mať ochotu a vhodné nástroje. Reforma bezpečnostného sektora predstavuje oblasť, v ktorej sa pretína rozvoj a bezpečnosť. Problémom sú nedemokratické a nedostatočne profesionálne bezpečnostné sily a to najmä v období po ukončení konfliktu. To zahŕňa celú škálu jednotlivých zložiek, ako napríklad polícia, armáda, ale aj inštitúcie zabezpečujúce vymáhateľnosť práva. Záležitosti na strategickej úrovni sú základom pre krajiny poskytujúce pomoc a asistenciu. Na strategickej úrovni lokálne oblasti zabezpečujú potrebné reformy a tým formujú národný rámec krajiny, ktorá danú pomoc a asistenciu prijíma. Tieto národné záujmy a najhlavnejšie hodnoty sú stabilné a predstavujú vzor, na základe ktorého by sa mali externí aktéri riadiť. Pri poskytovaní pomoci je dôležité vypočítať si a zapojiť do procesu aj regionálne riadiace orgány, ktoré vedú poskytnúť lokálne vedomosti v otázke implementácie tejto pomoci.⁵¹

3.3 Rozvoj, mier a bezpečnosť

Autor F. Stewart analyzoval prepojenia rozvoja a bezpečnosti v kontexte rozvojových krajín. Zdôrazňuje, že nielen príjem a ekonomický rast, ale aj iné indikátory ako je zdravie, vzdelanie alebo bezpečnosť ovplyvňujú rozvoj. Bezpečnosť chápe ako bezpečnosť ľudskú v užšom chápaní, konkrétne vo forme nízkeho rizika neistoty na úrovni jednotlivca a komunít. Nejedná sa teda o bezpečnosť národnú. Pri každom konflikte je dôležité vziať do úvahy jeho závažnosť a trvanie. Často môže byť problematickou aj analýza a skutočné rozlíšenie dát týkajúcich sa následkov vojny. Počas vojny sú často sprevádzajúcimi ekonomickými javmi nižší objem produkcie a teda aj nižší export, nárast vládnych výdavkov do oblasti armády, alebo pokles zahraničných a súkromných investícií. Dôležitý je preto výber správnych politík tak, aby boli minimalizované ekonomické aj ľudské náklady. Samo o sebe to ale ako príčina nepostačuje a je potrebné hlbšie skúmanie, konkrétne v oblasti ekonomickej a politickej. Pri ekonomickej stránke sú dôležité faktory

⁵⁰ Tschirgi, N. (2006). Security and development policies: Untangling the relationship. New interfaces between security and development, Bonn: Deutsche Institut für Entwicklungspolitik, 39-67.

⁵¹ Fitzgerald, A. M. (2006). Addressing the security-development nexus: Implications for joined-up government. New Interfaces between Security and Development, 107.

ako skupinová, ale aj súkromná motivácia, alebo zlyhanie sociálneho kontraktu. Pri skupinovej motivácii sú členovia spojení jedným cieľom a mnohokrát zdieľajú kultúrnu identitu.⁵²

V kontexte etnicity a ochoty bojovať sa A. Cohen vyjadruje nasledovne: „*Muži môžu a určite žartujú alebo sa vysmievať zvláštnym a bizarným zvykom mužov z iných etnických skupín, pretože tieto zvyky sa líšia od tých ich. O samotné rozdiely však nebojujú. Na druhej strane, keď muži bojujú naprieč etnickými hranicami, takmer vždy platí, že bojujú za niektoré zásadné otázky týkajúce sa rozdelenia a výkonu moci, či už ekonomickej, politickej, alebo oboch.*“⁵³

Pri súkromnej motivácii ide primárne o ekonomické výhody, ktoré motivujú pokračovať v bojoch a tak udržiavať a predlžovať trvanie konfliktu. Môže ísť napríklad o obchody so zbraňami, alebo získanie moci nad vzácnymi zdrojmi. Zlyhanie sociálneho kontraktu spočíva v nedostačujúcom výkone vlád pri efektívnom poskytovaní služieb, čoho výsledkom je stagnácia a úpadok vedúce k násilnostiam. Politická stránka funguje v spojení s ekonomickými a kultúrnymi faktormi. Záleží od sily štátu, do akej miery vie konfliktom zabrániť. Tieto faktory nemusia nevyhnutne zapríčiniť konflikt, ale skôr mu predchádzajú. Čo je dôležité je už zaznamenaná história konfliktu, kde existuje najsilnejšia korelácia. Rozvoj a bezpečnosť fungujú spoločne, pričom podpora bezpečnosti sa chápe ako nástroj rozvoja a podpora rozvoja ako nástroj bezpečnosti. Vyskytuje sa začarovaný kruh, kedy podpora jedného zvyšuje podporu druhého, no funguje to aj v opačnom smere. Nedostatočný rozvoj smeruje k narušeniu bezpečnosti a konfliktu.⁵⁴

L. Denney a kolektív sa venujú prepojeniam medzi rozvojom, mierom a bezpečnosťou a následnou aplikáciou zistení do obdobia po roku 2015 s cieľom redukovať chudobu. Pozornosť je upriamená primárne na jednotlivca a pod pojmom bezpečnosť sa rozumie bezpečnosť ľudská. Rozlišujú dva typy mieru. Negatívny mier je opísaný v kontexte vplyvu násillia a konfliktu na rozvoj a súčasne predstavuje prostredie bez násillia. Pozitívny mier je opísaný v kontexte vplyvu mierového prostredia na rozvoj a súčasne je tiež opisovaný ako prostredie bez násillia, pričom ale obsahuje aj nástroje na upevnenie mieru, napríklad prostredníctvom vlád alebo zabezpečenia rovnakého prístupu k zdrojom. Dôraz je

⁵² Stewart, F. (2004). Development and security. Conflict, Security & Development, 4(3), 261-288.

⁵³ Cohen, A. (1976). Two-dimensional man: An essay on the anthropology of power and symbolism in complex society. Univ of California Press.

⁵⁴ Stewart, F. (2004). Development and security. Conflict, Security & Development, 4(3), 261-288.

kladený na negatívny mier, keďže existuje silnejší vzťah medzi konfliktom a nedostatočným rozvojom, než medzi mierom a rozvojom.⁵⁵

Na základe dát poskytnutých v Správe ľudského rozvoja z roku 2003 S. Fukuda-Parr identifikuje 65 krajín, ktoré dosiahli najhoršie výsledky, pričom vo väčšine z nich sa odohral konflikt. Opiera sa o tvrdenie, že konflikt je prekážkou v dosahovaní Miléniových rozvojových cieľov a navrhuje, aby bola väčšia pozornosť kladená práve prevencii proti konfliktom.⁵⁶

Prepojenia konfliktu a bezpečnosti sa dostali do popredia aj z dôvodu zistených vysokých nákladov na rozvoj v dôsledku vojny a nízkych hodnôt ľudského rozvoja v krajinách sužovaných konfliktom. Dôležité je správne pochopenie kauzálnosti. Nedá sa automaticky tvrdiť, že mierové prostredie uľahčuje rozvoj, ale že konflikt a teda opak mieru, rozvoj narúša a spomaľuje. Rozlišujeme dva prístupy, ako integrovať konflikt v kontexte nedostatočného rozvoja do obdobia po roku 2015. Maximalistický prístup zahŕňa faktory narúšajúce rozvoj. Primárne ide o konflikt a násilie ale aj pandémie, environmentálne problémy alebo ekonomické šoky. Tieto narúšajú rozvoj, ale opäť platí že ich neprítomnosť nemusí nevyhnutne rozvoj podporovať. Minimalistický prístup sa sústreďí na negatívny mier. Zahŕňa zaznamenávanie úrovne násilia a neprávosti a spôsoby, akými ich ľudia vnímajú.⁵⁷

Autori P. Collier a A. Hoeffler sa zamerali na skúmanie občianskych vojen z ekonomického hľadiska. Za sledované a zároveň závislé premenné zvolili dve skutočnosti, a to pravdepodobnosť vypuknutia občianskej vojny a dĺžku trvania občianskej vojny. Dôležité boli štyri faktory, ktorými boli príjem na obyvateľa, veľkosť populácie, rozsah etnolingvistickej fragmentácie a dotácie prírodných zdrojov. Jedným z výsledkov bola silná korelácia medzi občianskou vojnou a krajinami s nízkym príjmom. Z toho vyplýva, že v krajinách s vyšším príjmom je pravdepodobnosť výskytu občianskej vojny nižšia. Výsledok týkajúci sa prírodných zdrojov nie je jednostranný. Ich držba úvodom zvyšuje pravdepodobnosť výskytu občianskej vojny a neskôr ju znižuje. Platí ale, že krajiny s dostatkom prírodných zdrojov majú nižšie riziko prepuknutia občianskej vojny. Vyššia pravdepodobnosť výskytu vojny sa ukázala aj pri krajinách s väčšou populáciou. Autori

⁵⁵ Denney, L.V., Melamed, C., Foresti, M., & Harris, D. (2013). Consulting the evidence: how conflict and violence can best be included in the post-2015 development agenda - Research reports and studies.

⁵⁶ Fukuda-Parr, S. (2007). Rethinking the policy objectives of development aid: From economic growth to conflict prevention. United Nations University: UNU-WIDER (World Institute for Development Economic Research).

⁵⁷ Denney, L.V., Melamed, C., Foresti, M., & Harris, D. (2013). Consulting the evidence: how conflict and violence can best be included in the post-2015 development agenda - Research reports and studies.

analyzovali aj iné premenné, ktoré ale nevykazovali koreláciu. Tými boli napríklad rast populácie, nerovnosť príjmov a iné. Ďalším zistením je, že vysoko etnicky a lingvisticky rozdelené spoločnosti nie sú viac náchylné na vznik vojny, než vysoko jednotné a rovnorodé spoločnosti. Riziko sa naopak zvyšuje, ak je spoločnosť rozdelená na dve skupiny. Týmto vyvrátili tvrdenia, že etnické rozdiely sú príčinou občianskych vojen.⁵⁸

Rôzne druhy motivácie sú z ekonomického hľadiska pre konflikt nepodstatné. Dôležitá je schopnosť udržať konflikt pri živote z finančného hľadiska. P. Collier vykonal analýzu rizikových faktorov vzniku vojny pri vzorke 47 občianskych vojen. Jedným zo zistení je, že so značným podielom exportu primárnych komodít v štruktúre HDP sa zvyšuje riziko konfliktu. Podstatná je aj geografia krajiny a rozmiestnenie obyvateľstva, ktoré vplýva na účinnosť a schopnosť vlád potlačiť rebélie. Významným faktorom je tiež história, keďže krajiny, ktoré už občiansku vojnu zažili, sú náchyľnejšie na jej opätovné vypuknutie. Vyššie riziko sa prejavuje aj v prostredí ekonomického úpadku a nedostatočnej vzdelanosti.⁵⁹

Miguel a kolektív použili počasie ako pomocnú premennú pre príjem na odhadnutie ekonomického rastu a jeho dopadu na občiansky konflikt. Svoje hypotézy testovali na 41 afrických krajinách, kde je poľnohospodárstvo napojené na dažďa a šoky v počasí súvisia s rastom príjmu. Základným zistením je, že existuje kauzálny vzťah medzi rastovými šokmi (vyvolanými dažďovými šokmi) a rizikom vypuknutia konfliktu. Ak je rastový šok negatívny, a to vo výške piatich percentuálnych bodov, výsledkom je zvýšená pravdepodobnosť vypuknutia konfliktu v nasledujúcom roku až o polovicu.⁶⁰

Značná náboženská a etnická rôznorodosť riziko konfliktu znižuje. P. Collier tiež odpovedá na otázku zvýšeného rizika prepuknutia vojny v prostredí krajín s nízkym príjmom. Takéto krajiny majú obmedzené možnosti a zdroje, ktoré by venovali obrane. Týmto majú vlády sťažené podmienky na ochranu krajiny v bojoch proti rebelom. Nehomogénna spoločnosť sťažuje rebélie a robí prostredie bezpečnejším. Členovia musia byť v bojoch rovnako motivovaní na to, aby bola zvýšená efektivita bojov. Ak sa aj rebélie vyskytujú v nehomogénnom a etnicky rôznorodom prostredí, samotná skupina bude mať homogénnych členov. Preto môže konflikt vo výsledku pôsobiť ako vyvolaný rozdielmi a nenávisťou medzi jednotlivými etickými skupinami. Kľúčové sú aj snahy medzinárodného

⁵⁸ Collier, P., & Hoeffler, A. (1998). On economic causes of civil war. *Oxford economic papers*, 50(4), 563-573

⁵⁹ Collier, P. (2000). *Economic causes of civil conflict and their implications for policy* (Vol. 5). Washington, DC: World Bank.

⁶⁰ Miguel, E., Satyanath, S., & Sergenti, E. (2004). Economic shocks and civil conflict: An instrumental variables approach. *Journal of political Economy*, 112(4), 725-753.

spoločenstva znížiť motiváciu na ovládnutie prírodných zdrojov rebelmi prostredníctvom zavedenia regulácií, ktoré by sťažili ich postavenie na trhoch. Pri otázke etnickej dominancie je potrebné zabezpečiť práva jednotlivca a tým aj práva menšín. Nevyhnutná je nielen štátna, ale aj medzinárodná úprava práv menšín. V oblasti budovania mieru po ukončení konfliktu zdôrazňuje zvýšené riziko opätovného vypuknutia konfliktu. V tejto situácii už môžu byť financie na udržanie bojov nahromadené, je už existujúca motivácia a už absolvovaný proces prijímania bojovníkov.⁶¹

V tejto kapitole sme analyzovali prístupy a názory akademikov na prepojenia medzi rozvojom a bezpečnosťou. Zdôraznili sme potrebu väčšej súčinnosti a efektivity externých strán v procese budovania mieru, k čomu vyzývali mnohí autori. Rovnako sme apelovali na potrebu špecifického prístupu vedúcemu k prechodu a transformácii konfliktu na mier. V podrobnejšej miere sme sa sústredili na samotné príčiny vypuknutia konfliktu, pričom podstatnú úlohu v tejto otázke vo veľkej miere predstavujú ekonomické argumenty. Prišli sme aj na zvýšenú náchylnosť zlyhávajúcich štátov a zároveň sme vymenovali rôzne odporúčania, ktorými by sa malo medzinárodné spoločenstvo riadiť v snahe zabezpečiť dlhodobý mier a rozvoj.

⁶¹ Collier, P. (2000). Economic causes of civil conflict and their implications for policy (Vol. 5). Washington, DC: World Bank.

Záver

V tejto práci sme sa pokúsili načrtnúť meniaci sa pohľad na obsah pojmov rozvoj a bezpečnosť. Ukázali sme, ako sa tieto prístupy menili v čase a ktoré aspekty týchto konceptov sú v dnešnom svete v popredí. Ľudská bezpečnosť a ľudský rozvoj poukazujú na dôležitosť jednotlivcov. Bez ich individuálnej bezpečnosti a individuálneho rozvoja nemôžeme očakávať splnenie týchto cieľov v širšom meradle. Ako rovnako dôležitú uvádzame aj rovinu, v ktorej sa tieto koncepty pretnú. V tomto smere hovoríme o činnosti budovania mieru a post-konfliktnej rekonštrukcii štátov. Vzájomné súvislosti medzi rozvojom, bezpečnosťou a mierom sú značné. Dôležité je ich správne pochopiť a následné zvoliť vhodné kroky slúžiace na dosiahnutie dlhodobého mieru a všeobecnej prosperity.

Na úvod práce sme analyzovali rôzne pohľady teoretikov a tiež samotnej OSN na to, aké zložky tvorí pojem bezpečnosť. Väčšina autorov potvrdzuje meniaci sa trend poukazujúci na ľudí ako na centrum záujmu. Rovnako tiež potvrdzujú skutočnosť, že pre ľudskú bezpečnosť sú relevantné hrozby prameniace z rôznych zdrojov. Či už ide o hrozby politické, environmentálne, sociálne alebo ekonomické, malo by byť v snahe medzinárodného spoločenstva tieto hrozby adresovať a adekvátne proti nim bojovať. Mnohé z nich, aj v dôsledku globalizácie a čoraz väčšej vzájomnej interdependencie, nerešpektujú hranice štátov a šíria sa ďaleko za ne. Preto sú relevantné pre každého z nás, kdekoľvek sa nachádzame. Bezpečnosť ľudí teda neodkazuje len na materiálnu stránku. Jej ďalšou zložkou, rovnako podstatnou, je stránka nemateriálna. Ľudia musia cítiť istotu nielen v otázkach ekonomického charakteru, ale aj napríklad v otázke zdravotnej istoty, istoty vyplývajúcej z demokratických a stabilných štruktúr vlád a celkového prostredia umožňujúceho ľuďom nebáť sa o budúcnosť a s dôstojnosťou viesť život plný možností.

Podobne ako koncept bezpečnosti, ani rozvoj nemožno chápať jednostranne. Akademici upozorňujú nielen na ekonomickú stránku rozvoja, ale aj na jeho politické a sociálne aspekty. Tieto zistenia sa premietli aj do definície rozvoja z dielne OSN, ktorá aj prostredníctvom HDI naznačuje, že hodnoty rozvoja neodzrkadľujú len ekonomické ukazovatele. V súvislosti s rozvojom sme sa zamerali na jeho prepojenia s konfliktom ako opakom prostredia bezpečia. Ako je v práci uvedené, násilné konflikty v mnohých smeroch spôsobujú deštrukciu rozvoja. V tomto ohľade sme tiež uviedli reakciu OSN, ktorá zadefinovala Miléniové rozvojové ciele a následne Ciele trvalo udržateľného rozvoja. Tie stanovujú istý rámec a vyzývajú k jeho dodržiavaniu. Uvádzame tiež, že tieto prepojenia sa dostali do pozornosti po tom, ako si medzinárodné spoločenstvo uvedomilo skutočnosť, že

práve konflikt ako spoločný determinant spôsobuje neschopnosť dosiahnuť spomínané ciele zadané OSN.

V snahe budovania mieru v období po ukončení konfliktu sme poukázali na vybrané prístupy autorov, pričom väčšina zdôrazňovala potrebu zvýšenej efektivity a kooperácie pri aplikovaní relevantných politík. Problémom ostáva priepasť medzi teóriou a praxou jednotlivých aktérov v snahe zapojiť sa do tohto procesu, rovnako ako aj nezhoda medzi jasným zadefinovaním priorít a východísk týchto snáh. Táto problematika ale nepredstavuje jedinou výzvu, ktorej musí medzinárodné spoločenstvo čeliť. Dôležité je tiež sústrediť sa na prevenciu, prípadne zabránenie opätovného vypuknutia konfliktu. Ako sme v práci poukázali, krajiny v ktorých sa konflikt odohral sú náchylnejšie na jeho návrat. V tomto smere je tiež kľúčové zamedziť motiváciám jednotlivých strán, ktoré by mali záujem konflikt predlžovať. V otázke konfliktu samotného sme uviedli, že mnohokrát na pohľad etnické alebo náboženské konflikty majú ekonomickú podstatu. Môže ísť napríklad o boj o vzácne zdroje alebo o moc, ktorá vo finále bude tieto zdroje riadiť.

Rozvoj a bezpečnosť od seba nemožno oddeliť, pretože pokrok v jednej oblasti nie je dosiahnuteľný bez pokroku v tej druhej. Ich vzájomný vzťah je charakteristický pre obdobie budovania a prechodu k mieru v situácii po ukončení konfliktu. Početné odborné štúdie ale upozorňujú na nedostatok efektivity a kooperácie zúčastnených strán v snahe dosiahnuť dlhodobý mier. Jednotlivým aktérom medzinárodného spoločenstva je z toho dôvodu odporúčané zamerať sa na výzvy, ktorým čelia a v praxi zabezpečiť dlhotrvajúcu všeobecnú prosperitu, čo je vo finále aj globálnym záujmom. Tieto snahy by mali byť adresované už v počiatočných štádiách tak, aby bolo minimalizované riziko vzniku samotného konfliktu.

Zoznam použitej literatúry

Smith, R., & Fontanel, J. (2008). International security, defence economics and the powers of nations. In War, peace and security. Emerald Group Publishing Limited., pp. 37-51.

Reed, L. and Tehranian, M. (1999). Evolving Security Regimes, in Worlds Apart: Human Security and Global Governance, ed. by Tehranian, M., London: Taurus, 1999.

Klingebl, S. (2006) New Interfaces between Security and Development In S. Klingebiel (Ed.), New Interfaces between Security and Development: Changing Concepts and Approaches (pp. 1-9). German Development Institute.

Intriligator, M. D., & Coulomb, F. (2008). Global security and human security. In War, Peace and Security. Emerald Group Publishing Limited., pp. 53-66.

Paris, R. (2001). Human Security: Paradigm Shift or Hot Air? International Security, 26(2), 87-102.

Buzan, B., Waver, O., Waver, O., & De Wilde, J. (1998). Security: A new framework for analysis. Lynne Rienner Publishers.

UNDP (1994), Human Development Report 1994, UNDP, New York, NY.

UN General Assembly, 60th Session "2005 World Summit Outcome" (A/RES/60/1), 24 October 2006.

UN General Assembly, 66th Session "Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome" (A/RES/66/290), 25 October 2012.

King, G., & Murray, C. J. (2001). Rethinking human security. Political science quarterly, 585-610

Anand, S., & Sen, A. (1997). Concepts of human development and poverty! A multidimensional perspective. United Nations Development Programme, Poverty and human development: Human development papers, 1-20.

Duffield, MR. (2006). Human Security: Linking Development and Security in an Age of Terror. In S. Klingebiel (Ed.), *New Interfaces between Security and Development: Changing Concepts and Approaches* (pp. 11 - 38). German Development Institute.

Alkire, S. (2003) 'A conceptual framework for human security', CRISE Working Paper 2, Queen Elizabeth House, University of Oxford.

Thomas, C. (2001). Global Governance, Development and Human Security: Exploring the Links. *Third World Quarterly*, 22(2), 159-175.

Bedeski, R. (2000). Human security, knowledge, and the evolution of the northeast Asian state. Centre for Global Studies, University of Victoria.

Gleditsch, N. P., Knudsen, A., Suhrke, A., & Urdal, H. (2003). Conflict and development: Framework for a proposed research area. Oslo: PRIO and CMI.

King, G., & Zeng, L. (2001). Improving forecasts of state failure. *World Politics*, 623-658.
Gleditsch, N. P., Knudsen, A., Suhrke, A., & Urdal, H. (2003). Conflict and development: Framework for a proposed research area. Oslo: PRIO and CMI.

Themnér, L., & Wallensteen, P. (2012). Armed Conflicts, 1946–2011. *Journal of peace research*, 49(4), 565-575.

Hegre, H. (2012). Civil conflict and development. In *the Oxford Handbook of the Politics of Development*.

Ray, D., & Esteban, J. (2017). Conflict and development. *Annual Review of Economics*, 9, 263-293.

Fearon, J. D., & Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, insurgency, and civil war. *American political science review*, 75-90.

"UNDP. 1990. Human Development Report 1990: Concept and Measurement of Human Development. New York."

Amartya Sen: A More Human Theory of Development (Interview by N. Shaikh, AsiaSociety.org). Retrieved from <https://asiasociety.org/amartya-sen-more-human-theory-development>

Kim, N., & Conceicao, P. (2010). The economic crisis, violent conflict, and human development. *International Journal of Peace Studies*, 29-43.

Maoz, Z., & Russett, B. (1992). Alliance, contiguity, wealth, and political stability: Is the lack of conflict among democracies a statistical artifact? *International Interactions*, 17(3), 245-267.

United Nations UN, 2015. "The Millennium Development Goals Report 2015," Working Papers id:7222, eSocialSciences.

UN General Assembly, 70th Session "Transforming our world: 2030 Agenda for Sustainable Development" (A/RES/70/1), 21 October 2015.

Brück, T., Justino, P. & Martin-Shields, C. Patrick (2017) Conflict and development: Recent research advances and future agendas. WIDER Working Paper 2017/178. Helsinki: UNU-WIDER.

Gates, S., Hegre, H., Nygård, H. M., & Strand, H. (2012). Development consequences of armed conflict. *World Development*, 40(9), 1713-1722.

Ghobarah, H. A., Huth, P., & Russett, B. (2003). Civil wars kill and maim people-long after the shooting stops. *American Political Science Review*, 189-202.

Tschirgi, N. Y. (2003). Peacebuilding as the link between security and development: Is the window of opportunity closing? New York: International Peace Academy, Studies in Security and Development.

Barnett, M., Kim, H., O'donnell, M., & Sitea, L. (2007). Peacebuilding: What is in a Name? *Global Governance: a review of multilateralism and international organizations*, 13(1), 35-58.

Cilliers, J. (2006). New interfaces between security and development. *New Interfaces between Security and Development*, 93.

Cox, M. (2001). State building and post-conflict reconstruction: Lessons from Bosnia. Geneva: Centre for Applied Studies in International Negotiations, 3-28.

OECD (2005), Security System Reform and Governance, DAC Guidelines and Reference Series, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264007888-en>.

House of Commons, International Development Committee (2006), Conflict and Development: Peacebuilding and Post-conflict Reconstruction, Sixth Report of Session 2005-06, Volume I

Petrikova, I., & Lazell, M. (2017). Multilateral donors and the security-development nexus: discourse and practice in conflict-affected states. *Conflict, Security & Development*, 17(6), 493-516

Tschirgi, N. (2006). Security and development policies: Untangling the relationship. *New interfaces between security and development*, Bonn: Deutsche Institut für Entwicklungspolitik, 39-67.

Fitzgerald, A. M. (2006). Addressing the security-development nexus: Implications for joined-up government. *New Interfaces between Security and Development*, 107.

International Peace Academy. THE SECURITY-DEVELOPMENT NEXUS: Research Findings and Policy Implications. International Peace Institute, 2006.

Stewart, F. (2004). Development and security. *Conflict, Security & Development*, 4(3), 261-288.

Cohen, A. (1976). *Two-dimensional man: An essay on the anthropology of power and symbolism in complex society*. Univ of California Press.

Denney, L.V., Melamed, C., Foresti, M., & Harris, D. (2013). *Consulting the evidence: how conflict and violence can best be included in the post-2015 development agenda - - Research reports and studies*.

Fukuda-Parr, S. (2007). *Rethinking the policy objectives of development aid: From economic growth to conflict prevention*. United Nations University: UNU-WIDER (World Institute for Development Economic Research).

Collier, P., & Hoeffler, A. (1998). On economic causes of civil war. *Oxford economic papers*, 50(4), 563-573

Miguel, E., Satyanath, S., & Sergenti, E. (2004). Economic shocks and civil conflict: An instrumental variables approach. *Journal of political Economy*, 112(4), 725-753.

Collier, P. (2000). *Economic causes of civil conflict and their implications for policy* (Vol. 5). Washington, DC: World Bank.